

"Przeszłość"

"Aktualnością żyję, do przyszłości dążę,

Lecz za przeszłością tylko tęsknię, tęsknię czule. (...)

Minione dni wracają z nieprzepartą siłą,

Pragnę przeżyć raz jeszcze to, co się przeżyło,

Pragnę, by znowu było tak, jak dawniej było... (...)"

Tadeusz Kotarbiński

Puszcza Knyszyńska jest pozostałością po ogromnym, zwartym kompleksie puszczańskim na pograniczu Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego. W końcu XV wieku były to: Puszcza Grodzieńska, Knyszyńska i Błudowska. Ich zasiedlanie następowało bardzo powoli. Długo był to teren pogranicza, na którym ścierały się wpływy polskie, ruskie, litewskie, jaćwieskie i krzyżackie.

Przyspieszenie kolonizacji puszczy w XVI - XVIII w. doprowadziło do znacznego skurczenia się powierzchni leśnej na rzecz terenów rolniczych. Wówczas to ukształtował się w przybliżeniu zasięg dzisiejszej Puszczy Knyszyńskiej.

Przez długie wieki głównym bogactwem lasów puszczańskich była zwierzyna łowna i produkty bartnictwa. Pozyskanie drewna, które z czasem stało się głównym bogactwem lasów, odbywało się tutaj w niewielkim zakresie, który umożliwiał naturalne odnawianie się puszczańskich zasobów.

Istotne zmiany przyniósł dopiero wiek XIX, kiedy wraz ze wzmożoną eksploatacją lasów pojawiła się konieczność prowadzenia

Eksploatacją lasów pojął się również prowadzona gospodarka leśnej opartej między innymi na sztucznych zalesieniach. W Puszczy Knyszyńskiej największe przekształcenia rozpoczęły się w 1914 r. Okupacyjne wojska niemieckie prowadziły wyrąb lasów na niespotykaną dotąd skalę. Zbudowano w puszczańskich miejscowościach wiele tartaków, poprowadzono sieć kolejek leśnych przeznaczonych do wywozu drewna. Szacuje się, że w latach 1915-1918 wycięto zrębami zupełnymi ponad 10 tys. hektarów lasu - najstarszych i najwartościowszych fragmentów puszczy. Również po odzyskaniu niepodległości prowadzono intensywną eksploatację drewna. Powierzchnię zrębów zupełnych zalesiano monokulturami sosnowymi - bez względu na rodzaj siedliska. Doprowadziło to do zubożenia lasu pod względem przyrodniczym. Na szczęście nie doszło tu do klęsk, jakie miały miejsce w innych lasach, gdzie masowe pojawy owadów niszczyły drzewostany. Poza tym w Puszczy Knyszyńskiej pozostało wiele fragmentów lasu mało przekształconych przez człowieka, co czyni ją bardzo cenną pod względem przyrodniczym.

Lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte XX wieku to przełom w podejściu do lasu i jego funkcji. Zwrócono większą uwagę na biologiczne bogactwo lasu, jego rolę ekologiczną i społeczną. Zrezygnowano, gdzie to możliwe, ze zrębów zupełnych na rzecz innych form pozyskania drewna, ograniczono powierzchnię zrębów zupełnych, w zalesieniach wprowadza się dostosowane do siedliska zróżnicowanie gatunkowe. Dla wielu gatunków podniesiono wiek rębności, tzn. minimalny wiek drzewostanów, które można wyciąć (np. dla sosny wynosi on w Puszczy Knyszyńskiej na terenie Parku Krajobrazowego 130 lat). Położono też nacisk na ochronę przyrody: tworzenie rezerwatów przyrody, stref ochronnych wokół gniazd ptaków drapieżnych, wyznaczanie pomników przyrody, lasów wodochronnych, drzewostanów nasiennych i innych. Wszystkie te działania zmierzają do przebudowy drzewostanów i powodują, że Puszcza staje się coraz starsza. Obecnie średni wiek waha się w

granicach 50-60 lat, ponad stuletnich jest zaledwie kilka procent. Może się to wydawać niewiele, ale w porównaniu z innymi lasami w Polsce jest to wynik całkiem dobry.

Drugie życie drzewa

Fot. Piotr Szymczuk

Leśny olbrzym

Fot. Beata

Aleksiejuk